

ergens in de kerk – tevens naar het nieuwe gedeelte kon worden overgebracht.

De grootere vrijheid door demolitie verkregen, slechts beperkt door de noodzakelijkheid het vrijkomend terrein weder geheel te bebouwen, opende de gelegenheid de nieuwe bebouwing te groepeeren naar de massa's van het hoofdgebouw en als het ware in te vlechten in het stramien van het oude bouwstelsel.

Tijdens het maken van de voorstudies en het daartoe noodige onderzoek der oude huisjes, die voor zoover kon worden nagegaan uit de tweede helft der 18e eeuw dateerden, en ook later, gedurende de uitvoering van het werk, trof telkens weder de onverantwoordelijke achteloosheid van de vakmensen dier dagen ten opzichte van het hun overgeleverde oude bouwwerk. De koele kalmte, waarmede het groote bouwwerk in vitale deelen aangetast werd, wekte niet bepaald den indruk, dat de bouwers van de nederige huisjes deze op gemoedelijke wijze tegen de kerk aan deden „leunen”. Zij ontzagen zich niet letterlijk iederen „beer”, dien zij tegenkwamen, uit den weg te ruimen. Er moeten inderdaad latente krachten aanwezig zijn in deze oude gebouwen, om ze voor de gevolgen van soortgelijke verminderingen zoovele jaren lang tamelijk immuun te kunnen doen zijn.

In het nieuwe plan is de ingang verlegd van het Grootkerkplein naar de St. Laurensstraat. Men komt nu niet de kerk in achter in den kooromgang, doch treedt deze binnen door een der zijkapellen, dicht bij de viering. De smalle St. Laurensstraat is door terugbrenging van de rooilijn, die nu evenwijdig loopt aan de lengteas der kerk, eenigszins breeder geworden. Aan het ruimere plein is de rooilijn naar voren gebracht. Deze rooilijnwijzigingen zijn in overleg en in samenwerking met de Gemeente tot stand gekomen.

De ontwikkeling van den opstand volgt uit het plan. De onderbouw vormt één gesloten geheel, van de nieuwe bergplaatsen in het hart van het koor af – ter vervanging van het oude „stovenhok” en „leienhok” – tot aan het lage kantoor van den opzichter onder het groote venster in de zijkapel, aansluitend aan het zuidertransept. Uit dit basement ont-

L